

YANLIŞ KULLANILAN BİR TERİM: ANA DİLİ DOĞRU TERİM: ANA DİL*

Prof. Dr. Mukim SAĞIR**

Türkçe eğitimi, öğretiminden, “ana dili / anadili” eğitimi, öğretimi değil, “ana dil / anadil” eğitimi, öğretimi anlaşılmalıdır. Ana dil, Anayasa’da ifadesini bulan, milletin çok büyük bir kısmının da hem ana dili, hem de ana / baba dili olan, tek dildir. Okullar düzeyinde eğitimi ve öğretimi iyileştirilmeye çalışılan dil de bu “ana dil”dir. Hâlbuki ilgili yazılarda, kitaplarda, alana hâkim birçok yazar yaygın bir biçimde “ana dili / anadili” terimini kullanmakta, dolayısıyla ana dil eğitimi öğretimi ile ana dili eğitimi öğretimi terimleri birbirine karıştırılmaktadır. Bu doğru bir kullanım değildir. İlgili yazılarımızda¹, bilimsel toplantılardaki sözlü ya da yazılı paylaşımlarımızda, ısrarla konu defalarca dile getirildiği, yanlış bir kullanımın da söz konusu olduğu yine herkes tarafından kabul edildiği hâlde, yanlış kullanımların sürdürüldüğü, bir iyileşmenin olmadığı görülmektedir. Nasıl kullanılırsa kullanılsın kullanımdan tek bir dil, Türkçe, Türk dili algılanıyor, anlaşılıyorsa sorun yoktur. Ancak Türkiye sınırları içinde, ana dili ifadesinden, ana babanın, çocuklarının günlük dil olarak kullandığı Kürtçe, Zazaca, Gürcüce, Rumca, Arapça vb. ana dil olarak anlaşılıp algılanıyor, bu dillerin ana, resmî, Anayasa’da yer alan diller olması isteniyor ise orada sorun vardır.

Bireysel ya da toplumsal özellikler taşıması bakımından **ana dil** başka, **ana baba / anne dili** başka dil türleridir. Öncelikle bu iki dil türünün birbirine karıştırılmaması, doğru kullanılmaları şarttır. Nitekim, biz de terim sözlüklerine katkı olacak bir biçimde bireysel özellikler gösteren dil türü için **anne dili** / dilleri terimini önerip ve kullanıyoruz. Karşılaştırmaya, dikkat çekmeğe çalıştığımız gösterenler de **ana dil** ile **ana dili / anne dili** terimleridir.

Türk eğitim sisteminde eğitim ve öğretimi ele alınan, iyileştirilmeye çalışılan dil “ana dil” Türkçedir. Ana dil; ortak dil, edebî dil, argo, jargon gibi bir dil türüdür. Ancak dil bilimi çalışmalarında, dil türleri sıralanırken yer alması gereken bir dil türü daha vardır ki onun adı “**ana dili/ anne dili**” olmalı ve bu terim, terim sözlüklerinde de yer almalıdır. Çünkü her ülkede olduğu gibi ülkemizde de herkesin anne ya da babasının ya da her ikisinin dilinin Türkçe olması gerekmez. Annesi ya da babası ya da her ikisi de Kürt, Arap, Rum, Çerkez vb. olan, evlerinde, mahallelerinde, yörelerinde, kitaplarda, sahnelerde, CD’lerde Kürtçe, Arapça, Rumca, Çerkezceyi vb. kullanan, konuşan Türk vatandaşlarının “anne / ana dilleri”nin farklı olması son derece doğaldır. Farklı anne dilleri Türk milleti ve kültürü için zenginliktir. Ana dil bir tane, milleti birleştiren, kaynaştıran dil olduğu hâlde, anne dilleri aile, soy, boy birlikteliğini sağlayan, konuşanların öz kültürlerini geleceğe taşıyan dillerdir. Anne dilleri (ana /baba dilleri), ana dil ile aynı olmayan bireyler için anne dili anne sütü gibidir, gereklidir. Ancak okullu eğitim ile birlikte anne dilleri farklı olan vatandaşların da devlet eliyle iyi bir ana dil eğitimi almaları, ana dil şemsiyesi altında birleşmeleri, kaynaşmaları ülke birliği bakımından kaçınılmazdır. Tek vatan, tek millet, tek bayrak etrafında birleşmenin, kaynaşmanın tek yolu, anne dillerine saygı duyarak, ana dil ile anne dillerinin bilincinde olarak bütün vatandaşların da ana dil etrafında

* Turkish Studies, Türkoloji Araştırmaları, 2/2. S., 540-544. ss., 2007; Ana Dil Öğretimi, TÖMER-Dil Dergisi, Dil Öğretimi Özel Sayısı, 43

** Erzincan Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü Bölüm Başkanı, msagir@erzincan.edu.tr

kenetlenmekten geçmektedir. Bütün ülke vatandaşları bilmelidir ki ana dil İngiltere’de İngilizce, Fransa’da Fransızca, Arabistan’da Arapça, Türkiye’de de Türkçedir. Yine İngiltere’de, Fransa’da, Arabistan’da olduğu gibi Türkiye’de de ana / baba dilleri farklı insanlar vardır. Oralarda olduğu gibi ülkemizde de tek dil olan ana dil tartışma konusu olmamalıdır. Dünyada yapay ülkeler, sömürge ülkeleri hariç hiçbir ülkede insanlar anne dillerinin ana dil, resmî dil olmasını düşünmemekte, önermemektedirler.

Kürtçe, Zazaca, Çerkezce, Arapça, Ermenice, Rumca vb. ana baba / anne dillerini yaşatan, geliştiren, onlara değer veren, ancak ana dil Türkçenin etrafında birleşmiş, kaynaşmış, kenetlenmiş bir Türk milleti, bölgesinde her bakımdan güçlü bir Türk devleti olacaktır. Anne dillerini yok saymadan, onları hor görmeden, öğrenmeye, konuşmaya, yazmaya çalışarak, ana dil etrafında geliştirilen Türkçe öğretimi, Türkçenin konuşulduğu her yerde Türklüğü, Türk tarihini, Türk kültürünü yücelten ve dünyaya tanıtan bir görev yapacaktır.

Anne dilleri her ülke için birer değerdir, saygınlık taşırlar. Her ülkede bir değil birçok anne dili “ana dili” olabilir, vardır. Bu diller taşıdıkları kültürlerin kılcal damarlarıdır. Ancak, herkesin hem ana dillerini hem de ana dil olan Türkçeyi en iyi şekilde öğrenmeleri şarttır. Ana dildeki başarı, bireyi diğer alanlarda da başarılı kılacak, böylece kalıcı bir eğitim öğretim gerçekleşmiş olacaktır.

Türkçe öğretimi alanında yazılmış, birbirinden değerli kitaplarda, ilgili yazılarda, bilimsel çalışmalarda, öğretim programlarında yer verilen terim sadece “ana dil” olmalıdır. Türkçe öğretimi konu alanında “ana dili” teriminin yeri yoktur. Aksi taktirde her anne dilini konuşan, kullananlar anne dillerini ana dil yerine kor ki, koymaya çalışır ki, bu birden çok resmî dil istemek demektir. Birden çok resmî dil de ülkeyi bölüp birlik ve beraberliği yok edebilir. Ana dil Türkçe dolayısıyla ayrıştırıcı bir değer değil, bütün bir milleti birleştiren, kaynaştıran bir değerdir.